

ریال دیجیتال، تحول نظام مالی ایران

بررسی تخصصی در حوزه CBDCها و جایگاه ریال دیجیتال

نویسنده:

دکتر محمد مهدی تقی پور انوری

یازدهمین همایش سالانه
بانکداری نوین و
نظام‌های پرداخت

زیست بوم بانکداری هوشمند؛ حکمرانی دیجیتال و نظارت فناوریانه

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۵ و ۶ آذر ۱۴۰۳

مؤسسه استنادی و پایش
علم و فناوری جهان اسلام

۱. مقدمه

ریال دیجیتال: نسخه دیجیتالی پول ملی ایران که تحت مدیریت و انتشار بانک مرکزی قرار دارد و جایگزینی برای پول نقد در تراکنش‌های دیجیتال محسوب می‌شود.

ضرورت ایجاد ریال دیجیتال:

- هم‌راستایی با تغییرات جهانی در سیستم‌های مالی.
- افزایش شفافیت در تراکنش‌های مالی.
- کاهش هزینه‌های چاپ و توزیع پول نقد.
- مقابله با چالش‌هایی مانند پول‌شویی و فرار مالیاتی.

اهداف تحقیق: ارزیابی تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، و فناورانه. شناسایی چالش‌ها و فرصت‌ها.

۲. فناوری‌های مالی نوین و نقش CBDCها

CBDC چیست؟ ارز دیجیتال بانک مرکزی، ابزاری برای پرداخت دیجیتال که با هدف افزایش کارایی و کنترل سیستم مالی منتشر می‌شود.

نقش فناوری‌های مالی نوین:

1. بلاکچین: ایجاد شفافیت و امنیت در تراکنش‌ها.
2. رمزارزها: محرک اصلی ایجاد CBDCها برای رفع ضعف‌های سیستم مالی سنتی.

تفاوت CBDC با رمزارزها: CBDCها متمرکز، دارای نظارت مستقیم بانک مرکزی اما رمزارزها غیرمتمرکز، بدون نظارت مرکزی.

مزایای CBDC:

- کاهش هزینه‌های انتقال پول و تراکنش‌ها.
- بهبود شفافیت مالی.
- حمایت از سیاست‌های پولی بانک مرکزی.

چالش‌ها:

- پیچیدگی‌های فنی.
- حفظ حریم خصوصی کاربران.
- پذیرش عمومی و مشارکت صنایع مرتبط.

۳. پیشینه موضوع

تاریخچه ارزهای دیجیتال:

آغاز ارزهای دیجیتال با بیت کوین در سال ۲۰۰۸ و معرفی فناوری بلاکچین و به دنبال آن رشد سریع رمزارزها به عنوان ابزارهای مالی غیرمتمرکز.

حرکت جهانی به سوی CBDC :

نگرانی دولت‌ها از فقدان کنترل بر رمزارزها.
ایجاد CBDCها برای پاسخگویی به نیازهای مالی مدرن.

تجربه ایران:

آغاز مطالعات بانک مرکزی ایران در حوزه ریال دیجیتال از سال‌های اخیر.

اهداف اصلی: تقویت نظام مالی، کاهش هزینه‌ها، و مدیریت مؤثرتر پولی.

۴. برخی از تجارب بین‌المللی در حوزه CBDC

چین (یوان دیجیتال):

بزرگ‌ترین پروژه CBDC جهان با هدف کاهش وابستگی به دلار آمریکا و افزایش قدرت اقتصادی. همچنین ارائه پلتفرم پرداخت دیجیتال مبتنی بر یوان دیجیتال برای کسب‌وکارها و شهروندان.

سوئد (کرون دیجیتال):

پاسخ به کاهش چشمگیر استفاده از پول نقد. همچنین پیاده‌سازی سیستم پرداخت دیجیتال امن برای افزایش سرعت تراکنش‌ها.

اتحادیه اروپا (یورو دیجیتال):

ایجاد ارز دیجیتال جهت کاهش هزینه تراکنش‌ها، افزایش استقلال از سیستم‌های پرداخت خارجی، و تقویت اقتصاد دیجیتال.

۵. جایگاه ارزهای دیجیتال در جهان

وضعیت جهانی CBDC :

بیش از ۹۰ کشور در حال تحقیق، آزمایش، یا توسعه CBDC و شروع پروژه‌های پایلوت موفق در کشورهای پیشرفته مانند چین، سوئد، و سنگاپور.

چالش‌ها:

- نیاز به استانداردهای بین‌المللی.
- مسائل مرتبط با حریم خصوصی.

فرصت‌ها:

تسهیل تجارت بین‌المللی با کاهش وابستگی به ارزهای خارجی و کاهش هزینه‌های نقل و انتقالات مالی.

۶. جایگاه ریال دیجیتال در ایران

ضرورت توسعه ریال دیجیتال:

پاسخ به تحریم‌های اقتصادی و استقلال در نظام مالی و بهبود شفافیت و کاهش فرار مالیاتی.

چالش‌های ایران در پیاده‌سازی:

کمبود زیرساخت‌های فناورانه مناسب، جلب اعتماد عمومی و پذیرش ریال دیجیتال توسط شهروندان و کسب‌وکارها.

اقدامات اولیه:

مطالعات انجام‌شده توسط بانک مرکزی برای طراحی و آزمایش ریال دیجیتال و اقدامات شرکت‌های فعال در این حوزه مانند ماندند به پرداخت ملت.

۷. اهداف کلیدی ریال دیجیتال

این اهداف شامل سه دسته اصلی زیر می باشد.

۱. اهداف اقتصادی:

- کاهش هزینه های تراکنش و چاپ پول.
- افزایش شفافیت در تراکنش های مالی.

۲. اهداف اجتماعی:

- فراهم سازی ابزارهای مالی برای اقشار مختلف جامعه.
- کاهش فساد مالی.

۳. اهداف فناورانه:

- توسعه زیرساخت های دیجیتال بانکی.
- ایجاد سیستم های امن پرداخت دیجیتال.

۸. زیرساخت‌های لازم جهت توسعه ریال دیجیتال

زیرساخت بلاکچین:

امنیت و شفافیت در تراکنش‌ها.
امکان ردیابی نقل و انتقالات پولی.

زیرساخت‌های امنیت سایبری:

حفاظت از داده‌های مالی کاربران.
جلوگیری از نفوذ و سوءاستفاده سایبری.

همکاری با PSPها:

اتصال به سیستم‌های پرداخت دیجیتال موجود برای پذیرش سریع‌تر.

۹. به پرداخت ملت، پیشرو در حوزه ریال دیجیتال

شرکت به پرداخت ملت، به عنوان بازوی پرداخت الکترونیک کشور، با ارائه راهکارهای نوآورانه و توسعه سیستم‌های مبتنی بر فناوری زنجیره بلوکی و کیف پول‌های دیجیتال، نقش بسزایی در ترویج و گسترش ریال دیجیتال در شبکه پرداخت ایران ایفا کرده است. این شرکت با همکاری بانک ملت به عنوان یکی از بانک‌های پیشرو در صنعت بانکداری ایران، فعالیت‌های متنوع و نوآورانه‌ای را در زمینه ریال دیجیتال انجام داده است.

از جمله دستاوردهای این فعالیت‌ها، طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌های پرداخت دیجیتال است که می‌تواند نیازهای کاربران را با سرعت و امنیت بیشتری تأمین کند. شرکت به پرداخت در راستای دیجیتالی‌سازی فرآیندهای مالی، زیرساخت‌های مدرنی را به کار گرفته و همواره با شرکت‌های فناوری مالی مانند به پرداخت ملت همکاری نزدیکی داشته است. در گام اول این شرکت نسبت به توسعه کیف پول مبتنی بر رمزارز ریال دیجیتال در اپلیکیشن سکه نمود.

در واقع سکه، یک برنامه کاربردی و محبوب در حوزه پرداخت است که شامل خدمات کیف پول، پرداخت رمز ارز، کارت به کارت، شارژ بیمه، سرمایه‌گذاری می‌باشد. در گام بعد این شرکت با ارائه برنامه بر روی پایانه‌های فروشگاهی امکان پرداخت ریال دیجیتال از طریق پایانه فروشگاهی بر پایه تولید QRcode در هنگام خرید ایجاد نمود.

۱۰. نقش بانک مرکزی ایران

۱. تدوین سیاست‌ها: تعیین سقف گردش پول دیجیتال برای کنترل تورم.
۲. نظارت بر تراکنش‌ها: تضمین شفافیت و جلوگیری از فعالیت‌های غیرقانونی.
۳. توسعه فناوری: پیاده‌سازی سیستم‌های امن برای اجرای ریال دیجیتال.